

CUPRINS:

Cuvânt înainte ... 5

1. Despre viața și opera Sfântului Ioan Gură de Aur ... 9

1.1. Epoca și locul în care s-a format și a trăit tânărul Ioan ... 9

1.2. Ioan Hrisostom – exeget al Sfintei Scripturi de la amvonul Bisericii ... 37

2. Despre virtuți și patimi (boli sufletești) în omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur la epistolele pauline și la Evanghelia după Matei ... 49

2. 1. Patimile, ca aspecte ale căderii firii umane sau ca urâtire a chipului lui Dumnezeu din om ... 49

2. 2. Virtutea creștină ca împlinire și desăvârșire a firii umane sau ca descoperire a frumuseții chipului lui Dumnezeu în om ... 102

Bibliografie ... 173

1. Despre viața și opera Sfântului Ioan Gură de Aur

1. 1. Epoca și locul în care s-a format și a trăit tânărul Ioan

Atunci când vorbim de viața și personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur nu putem să trecem cu vederea cadrul social, cultural, religios în care acesta s-a format.

Ioan se naște în anul 344 sau în 355, cea de a doua dată fiind mai probabilă, la Antiohia, în provincia Siriei, actualmente localitatea Antakya din sudul Turciei. Antiohia era recunoscută ca unul dintre cele mai prospere și mai frumoase orașe ale Imperiului Roman, fiind fondată în anul 300 î.Hr. de către Seleukos I Nikator, unul dintre cei mai mari generali ai lui Alexandru cel Mare.

Ca așezare, Antiohia era un loc foarte pitoresc, întinzându-se de o parte și alta a râului Orontes, dar în principal pe malul stâng și având în cuprinderea lui și o insulă, acolo unde râul forma o buclă în curgerea sa spre marea aflată la 30 km de oraș. În imediata sa apropiere se înălțau culmile împădurite ale Muntelui Silpios (508 m), asemenea unui puternic zid de apărare.

Principala arteră a orașului era pavată cu marmură și era încadrată de două șiruri de coloane, fiind luminată pe timpul nopții cu lămpi de ulei. Antiohia avea clădiri impozante, numeroase băi și bazine de aducțiune pentru apa curentă, teatre și hipodroame. La 8 km spre sud-vest se găsea o foarte pitorească suburbie – Daphne –, sub forma unei grădini imense, cu locuri pentru odihnă și cu izvoare răcoritoare, unde se afla faimosul templu păgân al lui Apollo, atât de citat în Antichitate pentru oracolele sale și în care se țineau cu regularitate jocurile olimpice tradiționale.

Având în vedere că Antiohia era situată pe unul din cele mai importante trasee comerciale de legătură între Asia și Marea Mediterană, fiind astfel într-o strânsă legătură cu portul Seleucia, și că zona era intens valorificată din punct de vedere agricol, se poate vorbi de un oraș bogat și puternic, fiind îndestulat cu toate cele necesare unei vieți prospere, trăită în huzur.

Orașul era înzestrat de asemenea și cu școli și profesori renumiți, putându-se vorbi de un puternic curent intelectual și cultural ce iradia în jur, o adevărată capitală culturală pentru această parte a Imperiului Roman.

Din punct de vedere administrativ și politic, Antiohia reprezenta un punct strategic pentru imperiu, aici rezidând guvernatorul provinciei Siriei, dar și principele vastei diocese a Orientului, ce cuprindea 15 provincii și se întindea din Mesopotamia până la granițele Egiptului.

Acesta era punctul de unde porneau operațiunile militare împotriva Persiei, orașul dispunând de un cartier general de comandă cu o importantă garnizoană. Ca mărime, Antiohia era mai mică decât Roma, dar comparabilă cu Constantinopolul și Alexandria, fiind totuși depășită de ultima spre sfârșitul secolului al IV-lea.

Populația sa se estimează a fi fost între 150.000 și 300.000 de locuitori, o comunitate cosmopolită în care greaca era limba comună, deși populația din jur vorbea siriaca. Populația săracă reprezenta cam zece procente din total. În înalta societate antiohiană se găseau numeroși păgâni, plasați în posturi de conducere, în administrație și școli, la care se adăuga și un grup important de iudei. Totuși marea majoritate a cetățenilor orașului erau creștini, mândrindu-se cu faptul că Apostolii Petru și Pavel fuseseră primii care au aruncat semințele Evangheliei pe pământurilor, Antiohia fiind cel dintâi loc unde numele de creștin a fost consemnat în Noul Testament.

Canonul șase al Primului Sinod Ecumenic fixează Antiohia ca scaun patriarhal, în rând cu Roma și Alexandria.

În afara zidurilor orașului existau multe locuri de închinare, adevărate osuare ale martirilor creștini, printre care trebuie amintit Sfântul Vavila, un fost episcop al locului, în cinstea căruia s-a ridicat un altar. De asemenea, în vecinătate se găsea și altarul Macabeilor, care muriseră sub Antioh Epifan, ei constituind un prototip al martirilor creștini.

Reputația cetățenilor Antiohiei nu era tocmai bună, fiind căutători de plăceri lumești, nestatornici și cinici, foarte atrași de cursele de cai și de teatre, plăcându-le să se amuze și să se distreze în timpul

liber în Daphne.

În contrast cu aceste realități ale orașului se găseau cei retrași ca monahi pe văile Muntelui Silpios – ce flanca orașul pe’ una din laturile lui – și care, aflați într-o totală ascultare față de chemarea lui Hristos, alese seră o viață trăită în simplitate, curăție și nevoiță.

Dacă elita conducătoare nu vedea cu ochi buni prezența monahilor în oraș, care își făceau simțită prezența mai ales în momentele de criză, totuși populația îi cinstea în mod deosebit, cerându-le sfat și consiliere duhovnicească ori de câte ori era nevoie.

Revenind la situația păgânismului veacului al IV-lea din Imperiul Roman, trebuie amintit faptul că păgânii sperau să prindă un moment prielnic pentru a-și recâștiga privilegiile, considerând că orice insucces al imperiului nu era decât un semn al nemulțumirii zeilor păgâni care nu-și mai primeau ofrandele de odinioară.

Anii viețuirii lui Ioan Gură de Aur au fost și un timp al legiferărilor împotriva păgânismului, înregistrând o culme pe vremea lui Teodosie cel Mare, care va pune capăt definitiv manifestărilor păgâne de orice fel la nivel oficial.

Există suficiente luări de poziție ale marelui ierarh împotriva unor anumite stări de lucruri prezente în rândul creștinilor, ce nu erau decât reminiscențe ale practicilor și mentalităților vechi păgâne. Acesta a fost și motivul pentru care păgânii au exultat și s-au manifestat violent și zgometos atunci când a fost anunțat exilul Sfântului Ioan din scaunul patriarhal.

În ce privește familia în care s-a format tânărul Ioan, mai putem aminti faptul că tatăl său, Secundus, a fost mare dregător militar în garnizoana Orientului din Antiohia, murind la puțin timp de la nașterea unicului său copil și lăsând-o pe mama lui Ioan, Antuza, văduvă de foarte tânără’.

Deși familia lui Ioan Gură de Aur nu făcea parte din înalta societate, totuși era bine plasată în ierarhia socială, dispunând de condiții de trai confortabile.

În acea perioadă era foarte dificil pentru o văduvă tânără să crească un copil, mai ales dacă era băiat, întrucât educația lui necesita o grijă, mult mai mare decât pentru fată pentru a i se asigura o bună poziție socială.

Există puține informații referitoare la felul instrucției tânărului Ioan. Se presupune că a urmat sistemul școlar clasic de la acea vreme. Pe atunci școala elementară ținea până la vârsta de zece ani, timp în care se învățau citirea și aritmetica. Până la vârsta de 14 ani ținea școala de gramatică, unde se puneau bazele culturii clasice grecești, accentul căzând pe literatură și poezie. Homer, Euripide, Menandru și Demostene constituiau cei patru stâlpi ai oricărei educații clasice.

După vârsta de 15 ani urma un al treilea stagiul de pregătire, cu accentul pe retorică, tinerii fiind instruiți în arta compoziției și a oratoriei. Socrate spune că tânărul Ioan l-a avut profesor la Antiohia pe Libaniu, marele retor păgân și că ar fi urmat cursurile de filosofie ale lui Andragatiu’. Printre colegi i-ar fi avut pe Teodor, viitorul episcop de Mopsuestia, și pe Maxim, viitorul episcop de Seleucia.

Ioan amintește la un moment dat de impactul avut de Libariu asupra generației sale. Acesta, ca păgân convins ce respecta valorile tradiționale ale lumii antice, nu a ezitat să-și exprime admirația față de Antuza, mama lui Ioan, când a aflat de felul curat și cinstit în care își ținuse văduvia timp de 20 de ani: „...0, cerurilor, ce femeie deosebită poate fi găsită în mijlocul creștinilor... !”

Principalul lucru datorat de Ioan profesorilor săi a fost puritatea dicției cu care vorbea greaca și uimitoarea eleganță a expresiei de care făcea uz în diverse ocazii, cercetătorii moderni în literatură clasică considerându-l aproape un aticist pur, singurul autor de proză din epoca sa care se poate compara cu Demostene.

Stilul său, atât în sintaxă, cât mai ales în vocabular, nu se ridică chiar la nivelul veacului al IV-lea î.Hr. În primele sale scrieri se poate vedea influența principalelor figuri ale culturii antice în următoarea ordine ca pondere: Demostene, Platon, Homer. O astfel de moștenire culturală nu-l va

reține însă pe viitor, atunci când situația o va cere, să critice cu asprime cultura elenistică, adică acele elemente păgâne ce intrau în contradicție cu adevărurile Evangheliei. Ioan se

Pag. 9 – 15